

**โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง**

1. ความเป็นมา

ตามที่โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ดำเนินงานโครงการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ได้ระยะเวลาหนึ่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริให้มีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นในปี 2535 โดยทรงเน้นให้มีการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชที่หายากหรือกำลังใกล้สูญพันธุ์ เพื่อไว้เป็นแหล่งเชื้อพันธุ์พืชให้คงอยู่ตลอดไป ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพันธุ์ เพื่อให้ได้พันธุ์ดียิ่งขึ้นต่อไป ในระหว่างการดำเนินงานได้ทรงติดตามผลงานที่ได้ดำเนินงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน แรกเริ่มการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชได้ทำอยู่เพียงในห้องปฏิบัติการภายในโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดาเท่านั้น กิจกรรมไม่กว้างขวาง ไม่ได้ขยายสู่ภายนอกต่อเมื่อมีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ ขึ้นจึงได้ขยายออกไปตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนราชการทั้งสถาบันการศึกษาและผู้ว่าราชการจังหวัด

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เป็นโครงการที่แตกต่างจากโครงการพระราชดำริอื่นๆ เนื่องจากเป็นโครงการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงกำกับดูแลเองในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ คือกิจกรรมปกป้องพันธุกรรมพืช กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวม กิจกรรมปลูกรักษาอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช วางแผนพัฒนาพันธุ์พืช กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และกิจกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช เช่น งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นต้น

พระราชดำริ

ให้ดำเนินเก็บรวบรวมและอนุรักษ์พันธุกรรมพืช จัดสร้างธนาคารพืชพรรณสำหรับเก็บรักษาพันธุกรรมพืชที่เป็นเมล็ดและเนื้อเยื่อ และจัดทำธนาคารข้อมูล

2. การสนองพระราชดำริ/การเข้าร่วมโครงการของกรมวิชาการเกษตร

ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง ได้รับมอบหมายจากกรมวิชาการเกษตร ให้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2537 โดยดำเนินการ 2 กิจกรรม

- กิจกรรมปกป้องพันธุกรรมพืช
- กิจกรรมปลูกรักษาพันธุกรรมพืช

3. วัตถุประสงค์

3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไปของโครงการ

- รักษาสภาพป่าดั้งเดิมให้คงสภาพมากที่สุด

- รักษาพันธุ์พืชพื้นเมืองที่บริเวณในภาคใต้
- รักษาพันธุ์ไม้ผลเมืองร้อนให้คงอยู่และมีความหลากหลาย

3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะในส่วนของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

เก็บรวบรวมพันธุ์พืชต่าง ๆ โดยเฉพาะพันธุ์พืชพื้นเมืองในภาคใต้ เพื่อเป็นธนาคารเชื้อพันธุ์สำหรับงานทดลองวิจัยในอนาคต

4. พื้นที่เป้าหมาย

4.1 พื้นที่เป้าหมายโครงการ

- กิจกรรมปกป้องพันธุ์กรรมพืช 296 ไร่
- กิจกรรมรวบรวมอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช 2 แปลง ได้แก่
แปลงปลูกรวบรวมผักพื้นเมืองต่างๆ ของภาคใต้ จำนวน 5 ไร่
แปลงปลูกรวบรวมไม้ผลเมืองร้อน จำนวน 15 ไร่

4.2 พื้นที่เป้าหมายของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

5. หน่วยงานรับผิดชอบ

5.1 หน่วยงานหลัก

ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง สถาบันวิจัยพืชสวน

5.2 หน่วยงานร่วมดำเนินการ

- สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
- กองแผนงานและวิชาการ

6. งบประมาณ

6.1 งบปกติกรมวิชาการเกษตร 300,000 บาท

6.2 งบอื่น ๆ (ระบุ) -

7. ผลการดำเนินงาน

7.1 กิจกรรมปกป้องพันธุ์กรรมพืช

1. ซ่อมแซมป้ายที่ติดประจำต้น
2. ทำทางเดินเข้าไปในพื้นที่เพิ่มเติม 3 เส้นทางระยะทางยาวประมาณ 1 กม.
3. สำรวจพันธุ์ไม้เพิ่มเติมตามเส้นทางทำใหม่ แต่ยังไม่ได้ติดป้ายประจำต้น
4. ทำแนวกันไฟรอบพื้นที่

7.2 กิจกรรมรวบรวมพันธุ์กรรมพืช

- รวบรวมพันธุ์ผักพื้นเมือง
- รวบรวมพันธุ์ไม้ผลเมืองร้อน
- ดูแลแปลงด้วยการกำจัดวัชพืช ให้น้ำ และตัดแต่งกิ่งที่ตาย มีกาฝากเกาะ

และสำหรับผักพื้นเมืองมีการตัดยอดเพื่อให้แตกยอดใหม่

-เตรียมต้นกล้า เพื่อปลูกเพิ่มเติม ได้แก่ มะม่วงลูกดำ มะม่วงคัน มะม่วงแม่
ลูกอ่อน มะม่วงกล้วย มะไฟกา มะขามป้อม และตะโก

- มีพันธุ์ผักพื้นเมืองที่ปลูกอยู่ในแปลง จำนวน 80 ชนิด และพันธุ์ไม้ผล
เมืองร้อนจำนวน 55 ชนิด

-ฝึกอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับการขยายพันธุ์พืชเพื่อการอนุรักษ์ แก่นักเรียน
โรงเรียนบ้านห้วยต่อ เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2559 จำนวน 124 คน

-นักเรียน และประชาชนทั่วไป เข้าเยี่ยมชมแปลงไม้ผลเมืองร้อน และผัก
พื้นเมือง รวม 674 คน

- ปลูกซ่อม 25 ชนิด 207 ต้น ได้แก่ กุ่มน้ำ หมากหมก ผักหวานบ้าน
เล็บครุฑ ส้มแขก ตาเปิดตาไก่ ส้มป่อย ท้มมั่ง ผักเหลียง หมุย ผักหวานป่า มันปู ชูม เพกา มะม่วง
แก้มแดง มะมุด มะนาว สะตอเบา ลูกฉิ่ง พาโหม ย่านาง ส้มโอ มะม่วงเบา มะขาม มะพร้าว

- ปลูกเพิ่ม 7 ชนิด 60 ต้น ได้แก่ ข่าแดง-ข่าขาว มะตูมแขก ขี้พริ้วแม่
หมก ทองกลาง มะรุม พริกไทยค้ำง อัญชัญ

- ติดตั้งระบบน้ำพ่นฝอยทั่วทั้งแปลง

- บันทึกลักษณะประจำพันธุ์

8. ผลสำเร็จ/ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

ผลสำเร็จ

- ปกป้องรักษาพืชป่า ผักพื้นเมือง และไม้ผลเมืองร้อน ไม่น้อยกว่า 300 ตัวอย่าง ให้
คงสภาพเดิม ไว้ศึกษาและใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

ผลสัมฤทธิ์

- ให้บริการเกษตรกร นักเรียน นักศึกษา ได้เข้าเยี่ยมชมศึกษาพันธุ์ไม้ในพื้นที่กว่า
296 ไร่

9. ปัญหา/อุปสรรค

ถนนไปสู่พื้นที่โครงการเป็นถนนดิน ฝนชุกทำความเสียหาย ต้องซ่อมแซมเป็นประจำทุกปี แต่
งบประมาณในกิจกรรมนี้ไม่เพียงพอ

10. ภาคผนวก

-

